

अष्टतयी । अवयवमात्रे तयप् । २ अष्टसंख्यायां न० ।
 अष्टतारिणी स्त्री ब० व० कर्म० संज्ञात्वान्न द्विगुः ।
 “तारा चोपा महीपा च वज्रा काली सरस्वती । कामे-
 श्वरी च चासुखा इत्यष्टौ तारिण्योमता” इत्युक्तास्तु तारा-
 दिषु अष्टषु तारिणीरूपदेवीमूर्तिषु ।
 अष्टत्रिका न० अष्टाष्टतं लिङ्गम् । १ चतुर्विंशतिसंख्यायां तत्-
 २ संख्याते च “वैश्वस्याष्टिकादवदात् सावित्रीपतनं भवेत्”
 मार्कण्डेय उ० । “अष्टत्रिकाश्चतुर्विंशतेः” म० त० रघु० ।
 अष्टत्वं न० अष्टनां भावः त्व । अष्टसंख्यायाम् ।
 अष्टदंष्ट्र उ० ईव० दानवभेदे “अष्टदंष्ट्रश्चतुर्दंष्ट्रो मेघनादी
 जलभ्रमः” हरि० २२८ अ० ।
 अष्टदल न० अष्टौ दलानि यस्य । अष्टपलककमले “लिखे-
 दंष्टदलं पद्मं भूतल्लिङ्गभूषितम्” तन्त्रम् ।
 अष्टदिग् स्त्री ब० व० । कर्म० संज्ञात्वान्न द्विगुः । पूर्वान्नेय-
 दक्षिणैर्ऋतपश्चिमवायव्योत्तरैशानोरूपास्तु अष्टसु दिग् ।
 “इन्द्रादीन् लोकपालांश्च अष्टदिक्षु च पूजयेत्” तन्त्रम् ।
 अष्टदिक्करीणी स्त्री ब० व० अष्टदिक्षुस्थाः करिण्यः । “करिण्यो-
 ऽभ्रमुकपिपापिङ्गलाहपमाः क्रमात् । तान्त्रिकर्षीं शुभदन्तो
 चाङ्गना चाङ्गनावतीत्युक्तास्तु ऐरावतादीनां प्रियास्तु अष्टसु
 हस्तिनीषु इत्यमरः ।
 अष्टदिक्पाल उ० अष्टौ दिग्पालयन्ति पा-णिचू-अण्
 छप्० सं० । “इन्द्रान्नियमनिर्ऋतिवरुणवायुसोमेशान रूपेषु
 अष्टसु दिक्पालेषु ।
 अष्टदिग्माज उ० ब० व० अष्टदिक्षुस्था गजाः । “ऐरावतः
 पुण्डरीको वामनः कुसदोऽङ्गनः । युष्मदन्तः सार्वभौमः
 सुप्रतीकश्च दिग्माजा” इत्युक्तेषु अष्टषु दिक्षु ऐरावतादिषु
 गजेषु एतत्संख्यामास्याङ्गजशब्दस्याष्टसंख्यार्थकत्वम् ।
 अष्टद्रव्य न० ब० व० कर्म० संज्ञात्वान्न द्विगुः । “अश्वत्थो-
 दुम्बरश्चक्षुष्यभोधसमिधस्तिलाः । सिङ्गार्थपायसाज्यानि
 द्रव्याण्यष्टौ विदुर्बुधा” इत्युक्तेषु होमसाधनेषु अष्टसु द्रव्येषु ।
 “लिखादुयुक्तां जुष्टयाज्ञाष्टद्रव्यैर्दशंशतः” तन्त्रसा० ।
 अष्टधा अव्य० अष्टन्+प्रकारे धाच् । अष्टप्रकारे “भिन्न-
 प्रकृतिरष्टधा” गोता । “सुरहिषानामिव सासयोनि
 भिन्नोऽष्टधा विप्रससार वंशः” रघुः ।
 अष्टधातु उ० ब० व० अष्टौ धातवः कर्म० संज्ञात्वान्न द्विगुः ।
 “सर्ष्वं ह्ययञ्च ताञ्चञ्च रङ्गं यशदमेव च । शीघ्रं लौहं
 रसश्चेति धातवोऽष्टौ प्रकीर्तिता” इत्युक्तेषु अष्टसु स्पर्शादिषु
 छन्दैः तु रसवर्जितः; सप्तैव धातवोऽभिहितः; किन्तु रस-

निरूपणे “ततो रस इति प्रोक्तः स च धातुरपि स्मृतः”
 इत्युक्तेरष्टधातुताऽपि तस्याभियता “अष्टधातुमयप्रतिभा
 निर्माणे तु रसं विहाय पितृबलं ग्रहणम्” “आरजूटं
 तथैव चेति” हेमा० भविष्योक्तेरिति भेदः ।

अष्टन् लि० ब० व० अश-व्याप्तौ कनिन् लुट् च । (आट) १ “संख्या-
 भेदे द्वौ कयोर्द्विवचनैकवचने” पा० निद्देशेन संख्यावाचक-
 मातृस्य संख्यापरत्वनिर्णयात् । २ तत्संख्यान्विते च । “अष्टौ
 तान्यमृतम्लानि आपोमूलं फलं पयः । हविर्ब्राह्मणकात्या च
 गुरोर्वचनमौषधम्” स्मृतिः । “निन्द्रास्यष्टास्तु चान्यास्तु
 स्त्रियोरात्रिषु वर्जयेत्” मनुः । “अष्टानां लोकपालानां
 वपुर्धरयते ऋषयः” । “अष्टाविमान् समासेन स्त्रीविवाहान्
 निबोधत” इति च मनुः । दशविंशतिशब्दयोः परतः
 समासे आदन्तादेश अष्टादशः । अष्टाविंशतिः त्रिंशदादौ
 वा अष्टत्रिंशत् अष्टात्रिंशत् अष्ट(ष्टा) चत्वारिंशत् अष्ट(ष्टा)
 पञ्चाशत् अष्ट(ष्टा)षष्टिः अष्ट(ष्टा)सप्ततिः अष्टाशीतिः
 अष्ट(ष्टा)नवतिः संख्याव्ययपूर्वकात् ततः बहुव्रीहौ डच् ।
 “निरष्टे अश्वशते” शत० ब्रा० सप्ताष्टानि अष्टानि ।

अष्टपाद(द) उ० अष्टौ पादा अस्य वा अन्यलोपः ।
 १ शरभे तच्छब्दे तल्लक्षणम् २ लूतायाञ्च हेम० ।

अष्टपदिका स्त्री अष्टसु दिक्षु पादा अक्षाः अन्यलोपः ङीप्
 पञ्जावे संज्ञायां कन् ह्रस्वः । (हापरमालि) लतायाम् ।
 कनभावे । अष्टपदीत्यप्यत्र स्त्री ।

अष्टपल न० अष्टौ पलानि परमाणुमस्य अणु द्विगोर्लुग्नपले
 पा० तस्य लुक् “अषण्तिपलाकल्के वज्रमात्रे गुडान्
 पले” । सर्पिणोऽष्टपलं पक्वा मातां मन्दानलः पिबेत्”
 चक्रदत्तोक्ते एतभेदे” ।

अष्टपुष्पी स्त्री अष्टनां पुष्पाणां समाहारः । अनिर्णीत
 संज्ञकत्वात् द्विगुः । पुष्पाष्टके । “कदाचिर्दुन्यस्ताष्टपुष्पिकापा-
 तोत्मादितक्रोधेन” काद० अज्ञाताऽष्टपुष्पीति कन् । तत्रैव ।

अष्टभुजा स्त्री अष्टैर्भुजा अस्याः । देवी माहात्म्यस्य तृतीय-
 चरितदेवतायां महासरस्वत्यां तन्मूर्तेर्ध्यानशब्दे विवृतिः ।

अष्टम लि० अष्टानां पूरणः ङट् मट् च । येन अष्टसंख्या पूर्यते
 तस्मिन् । “पैशाचश्चाष्टमोऽधमः” “अष्टमं चायुषः स्थानमष्ट-
 मादष्टमं च यत् । तयोरपि व्ययस्थानं सारकस्थानमुच्यते”
 ज्योतिः परा० “गर्भाष्टमेऽवदे कृत्वीति ब्राह्मणस्योपनायनम्”
 मनुः स्त्रियां ङीप् । “सौविष्टकल्यटमी” आश्व० शिष्टिकल
 संवन्निनी अष्टमी आहुतिः” कर्क० । सा च चन्द्रस्याष्टम-
 कलाक्रियाकूटाधाररूपे तिथिभेदे” । “चतुर्दश्यष्टमी चैव